

Kategorizace prací – informace pro zaměstnavatele

Kategorizace prací vyjadřuje **souhrnné hodnocení úrovně zátěže zaměstnanců faktory pracovního prostředí, které ze zdravotního hlediska rozhodují o kvalitě pracovního prostředí**. Podkladem pro zařazení prací do kategorií je komplexní hodnocení zdravotních rizik při výkonu jednotlivých prací, které se provádí na základě míry výskytu a rizikivosti následujících **faktorů pracovních podmínek**:

- prach
- chemické látky
- hluk
- vibrace
- neionizující záření
- fyzická zátěž
- pracovní poloha
- zátěž teplem
- zátěž chladem
- psychická zátěž
- zraková zátěž
- práce s biologickými činiteli
- práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

dle vyhlášky č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 432/2003 Sb.“), ve které jsou **stanovena kritéria a limity pro toto zařazení**.

Práce se dle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 258/2000 Sb.“) zařazují do 4 kategorií:

kategorie první - práce, při nichž podle současné úrovně poznání není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví;

kategorie druhá - u těchto prací lze očekávat jejich nepříznivý vliv na zdraví jen výjimečně, zejména u vnímavých jedinců. Při práci nejsou překračovány hygienické limity faktorů pracovních podmínek a jsou splněna další kritéria pro jejich zařazení podle vyhlášky č. 432/2003 Sb.;

kategorie třetí – práce, při nichž jsou překračovány hygienické limity. Pro zajištění ochrany zdraví osob je nutné využívat osobní ochranné pracovní pomůcky, stanovit organizační a další ochranná opatření;

kategorie čtvrtá - zde spadají práce, při nichž je vysoké riziko ohrožení zdraví, které nelze zcela vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření.

Při zařazení prací do kategorií a tedy i při hodnocení rizik se vychází z doby, po kterou je zaměstnanec jednotlivým faktorům vystaven (z doby expozice) a z výsledků **měření jednotlivých faktorů pracovního prostředí nebo jejich hodnocení** (u faktorů, které nejsou měřeny např. zraková zátěž, psychická zátěž). Při tomto hodnocení je nutné vycházet z **expozice v charakteristické směně**, tedy ve směně za obvyklých provozních podmínek. Pokud na zaměstnance působí více faktorů pracovního prostředí, řídí se výsledná kategorie faktorem, který je ze zdravotního hlediska nejméně příznivý.¹

Povinnost zaměstnavatele předložit kategorizaci prací orgánu ochrany veřejného zdraví („OOVZ“), tedy místně příslušné Krajské hygienické stanici, je stanovena v § 37 zákona č. 258/2000 Sb., a to **do 30 kalendářních dnů ode dne zahájení výkonu těchto prací, případně ode dne změny podmínek mající vliv na zařazení prací do kategorií**. Do kategorie se nezařazují práce prováděné na pracovištích ve zkušebním provozu, který nepřekročí jeden rok.¹

Práce zařazené do druhé kategorie je zaměstnavatel povinen **neprodleně** oznámit příslušnému OOVZ, včetně údajů rozhodných pro toto zařazení, včetně protokolů o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek.¹

¹ dle zákona č.258/2000 Sb.

Práce, které nejsou zaměstnavatelem zařazeny do kategorie druhé, ani nebyl podán návrh na jejich zařazení do vyšší kategorie, se považují za práce kategorie první. Při případné kontrole pracoviště mohou být OOVZ vyžádány podklady pro toto zařazení.

Zaměstnavatel je povinen pravidelně a soustavně vyhledávat rizika na pracovišti, sledovat jejich úroveň (zejména měřením a hodnocením), tato rizika vyhodnotit a případně přijmout opatření k ochraně zdraví zaměstnanců.²

Náležitosti žádosti o zařazení prací do kategorií dle zákona č. 258/2000 Sb.:

- označení práce;
- název a umístění pracoviště, kde je daná práce vykonávána;
- výsledky hodnocení expozice fyzických osob vykonávajících danou práci jednotlivým rozhodujícím faktorům pracovních podmínek v charakteristické směně včetně doby trvání této expozice;
- délka směn (případně režim střídání směn);
- navrhovaná kategorie práce;
- počet zaměstnanců vykonávajících danou práci, z toho počet žen;
- opatření přijatá k ochraně zdraví zaměstnanců;
- protokoly o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek.

Měření rizikových faktorů pro účely kategorizace může zaměstnavatel provést **pouze prostřednictvím držitele osvědčení o akreditaci nebo držitele autorizace k příslušnému měření** (dle § 38 zákona č. 258/2000 Sb.).

Příslušný orgán ochrany veřejného zdraví může z moci úřední rozhodnout o zařazení práce první nebo druhé kategorie do kategorie rizikových prací (dle § 39 zákona č. 258/2000 Sb.).

Kategorizace prací dále slouží pro stanovení:

- opatření k ochraně zdraví pracovníků, omezení rizik možného poškození zdraví;
- četnosti a rozsahu zdravotních prohlídek u poskytovatele pracovně lékařských služeb (dříve závodní preventivní péče) dle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů a dle vyhlášky č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů;
- četnosti opakovaného měření, hodnocení a sledování faktorů pracovního prostředí;
- dalších opatření k ochraně zdraví pracovníků (např. osobních ochranných pracovních pomůcek, bezpečnostních přestávek, stanovení délky směn...).

Základní právní předpisy vztahující se ke kategorizaci prací:

- **zákon č. 258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- **zákon č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
- **zákon č. 309/2006 Sb.**, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů;
- **nařízení vlády č. 361/2007 Sb.**, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění;
- **nařízení vlády č. 272/2011 Sb.**, o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, v platném znění;
- **nařízení vlády č. 291/2015 Sb.**, o ochraně zdraví před neionizujícím zářením, ve znění pozdějších předpisů;
- **vyhláška č. 432/2003 Sb.**, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů;
- **vyhláška č. 180/2015 Sb.**, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích).

² dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v platném znění

Kategorizace prací

dle zákona č. 258/2000 Sb. a vyhlášky č. 432/2003 Sb.

Zaměstnavatel, sídlo, IČ:	
Pracoviště: <i>(název, umístění)</i>	
Pracovní režim: <i>(např. délka a režim střídání směn)</i>	

Název práce	Počet pracovníků		Faktory pracovních podmínek													Výsledná kategorie práce	
	celkem	z toho žen	P	CH	H	V	NZ	FZ	PP	ZT	ZCH	PZ	ZZ	PBČ	ZTV		

P - prach, CH - chemické škodliviny, H - hluk, V - vibrace, NZ - neionizující záření, FZ - fyzická zátěž, PP - pracovní poloha, ZT - zátěž teplem, ZCH - zátěž chladem, PZ - psychická zátěž, ZZ - zraková zátěž, PBČ - práce s biologickými činiteli, ZTV - zvýšený tlak vzduchu

Způsob zajištění ochrany zdraví a opatření přijatá k ochraně zdraví zaměstnanců:

(technická, organizační a další opatření, včetně poskytovaných osobních ochranných pracovních pomůcek, stanovených přestávek v práci)

Poskytovatel pracovně-lékařských služeb (a jeho sídlo):

Zpracovatel kategorizace:

Kontakt na zpracovatele:

Přílohy: protokoly o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek